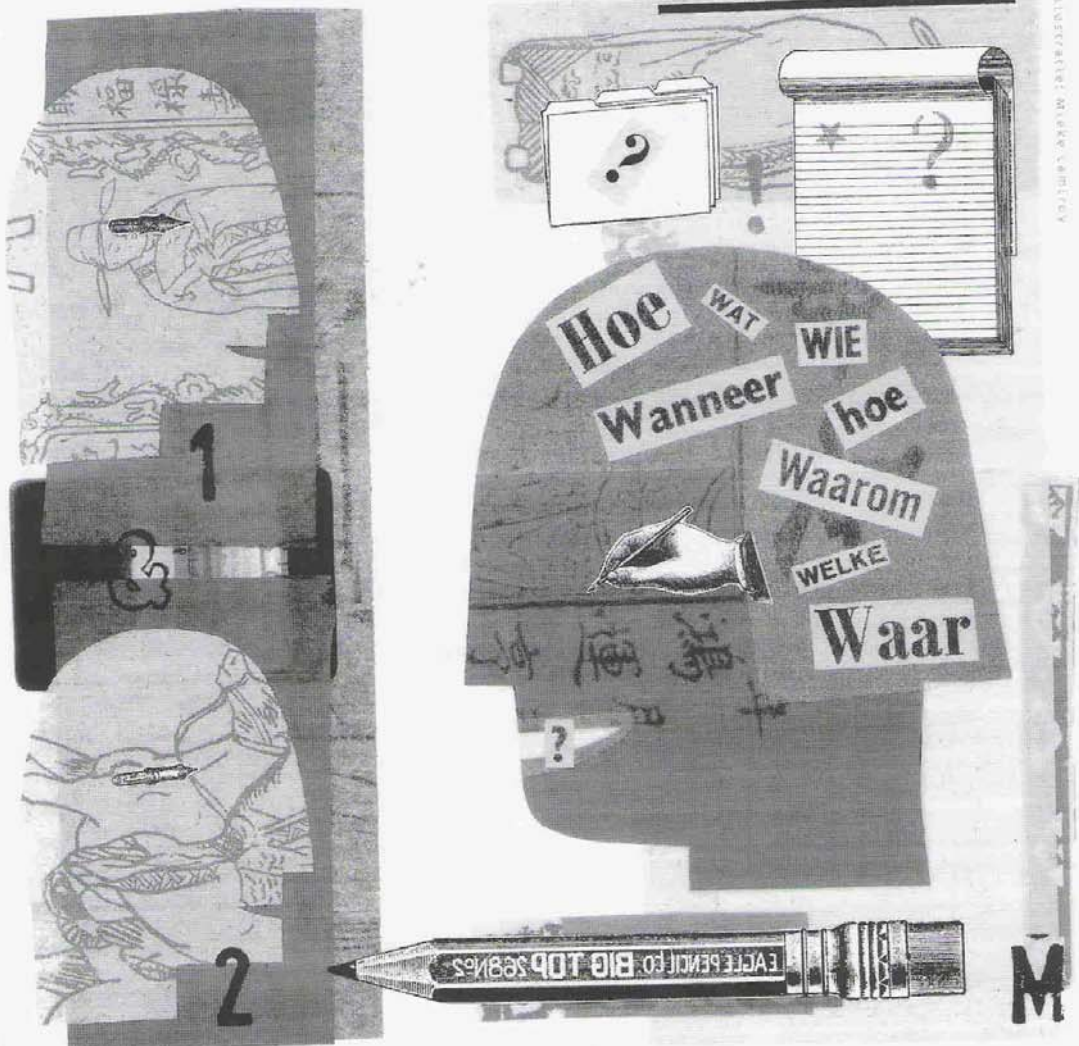

DE JUISTE

OVER DE KUNST VAN HET INTERVIEWEN

Neem eender welk tijdschrift of dagblad vast en je komt wel een interview tegen. Dat is niet toevallig. Interviews brengen wat afwisseling tussen de andere teksten. Ze lezen vlotter en maken moeilijker onderwerpen beter verteerbaar. Ook wij van Blikopener kiezen daarom geregeld voor een interview. Op pagina 3 lees je er een over armoede in België. Journaliste Inge Ghijs verklaart hoe ze dat interview voorbereide en afnam.

Illustratie: Mike Samfro

Blikopener (Aargand 20)

VRAAG

INWERKEN

De redactie van Blikopener vroeg me een interview af te nemen met iemand van de vzw De Link. Die organisatie houdt zich bezig met armoedebestrijding in België en meer bepaald met de opleiding van ervaringsdeskundigen. De basis van elk interview is een goede voorbereiding. Je moet goed op de hoogte zijn over je onderwerp en over je gesprekspartner. Bij een thema als armoede, is de kans dat je in de informatie verdrinkt groot. Als ik met een zoekrobot op het internet de sites met het woord *armoede* opvraag, vind ik er 2 070 000. Als ik de zoekopdracht verfijn tot *armoede België*, kan ik dat aantal al herleiden tot 694 000 sites. Zoek ik op *armoede België ervaringsdeskundigen*, dan vind ik nog maar 762 sites. Daarmee kan ik al aardig aan de slag. Ik moet ook iets zien te vinden over vzw De Link en de verantwoordelijke voor de opleiding tot ervaringsdeskundige, zodat ik weet met wie ik te doen zal krijgen.

VRAGENLIJSTJE OPSTELLEN

Als ik wat informatie over vzw De Link, armoede in België en ervaringsdeskundigen doorgenomen heb, kan ik voor mezelf uitmaken welke kant ik met het interview uit wil. Pas dan kan ik bepalen welke items ik wil behandelen en dus wat ik wil vragen. Ik start door alle vragen die me spontaan te binnen schieten, op te schrijven. Daarbij probeer ik me in de plaats van de lezer te stellen. Wat zou hij/zij willen weten? Dan bekijk ik dat lijstje en probeer er een logische volgorde in aan te brengen. Ik begin meestal met feitelijke vragen. Wat is de vzw De Link en wat doet ze? Hoeveel mensen stelt ze tewerk? In het tweede deel van het interview vraag ik meer naar visies, opinies en standpunten van de geïnterviewden. Ik lees dat lijstje enkele keren aandachtig, zodat het heel goed in mijn hoofd zit. Tijdens het interview leg ik het niet voor me op tafel. Dat leidt me af. Ik heb dan de neiging om altijd maar naar dat lijstje te kijken, zodat ik niet echt scherp ben tijdens het gesprek. Interviewen is immers vooral: goed luisteren en inspelen op wat de geïnterviewde vertelt. Ik houd het vragenlijstje enkel achter de hand in geval van nood: wanneer er stiltes vallen of bij gebrek aan inspiratie op het moment zelf. Op het einde van een interview overloop ik het wel nog eens om te kijken of alles aan bod gekomen is.

AFSPRAAK MAKEN

Voor dit interview maakte ik een afspraak met Lut Goossens, de vrouw die aan de basis stond van de vzw De Link. We spraken af in de ruimtes van de vzw in Antwerpen-Berchem. Een afspraak maak je best in een omgeving die voor de geïnterviewde vertrouwd is, dus bij hem of haar thuis of op het werkadres. Spreek liever niet af in een café of restaurant. Zeker als je opname-apparatuur gebruikt, is het gesprek naderhand soms onverstaabaar door de storende bijgeluiden zoals glasgerinkel of geroep. De ochtenduren zijn het meest geschikt, mensen zijn dan nog fris. Maar er zijn ook uitzonderingen. Sommigen komen pas laat op gang en zijn pas in de avonduren bereid om iets vertrouwelijk te zeggen.

START VAN HET INTERVIEW

Ik zorg er altijd voor dat ik op tijd op de afspraak verschijn. Ben ik te laat, dan is de geïnterviewde misschien geïrriteerd. En dat is niet goed voor het interview. Bij mijn komst in Berchem wacht me trouwens een verrassing. In de plaats van Lut wachten Luc Couvreur van de vzw en Daniël Trimbos, een ervaringsdeskundige me op. Ik laat van mijn verbazing niets blijken. Vooraf neem ik met beide gesprekspartners door welke thema's ik zal aansnijden en wat mijn invalshoek zal zijn. Daarna start ik met mijn onderzoeksvragen. Terwijl ik het interview afneem, staat het beeld van de lezer me steeds voor de geest. Je kunt een heel interessant gesprek voeren, maar als dat de interesse van de lezer niet raakt, is het vergeefse moeite.

ROLVERDELING

Al snel breng ik een rolverdeling aan tussen de twee. Er is een duidelijk verschil qua achtergrond en opleiding. Couvreur komt uit een sociaal sterk milieu, zoveel is duidelijk. Hij heeft een succesvolle loopbaan achter de rug en straalt een natuurlijk gevoel van eigenwaarde uit. Bij Trimbos ligt dat anders. Hij komt uit een kansarm gezin. Door te vechten is hij erin geslaagd het hoofd boven water te houden. Het is iemand voor wie je veel respect kunt opbrengen. Aan Couvreur stel ik meer algemene vragen over armoede, zoals over het beleid van de overheid en van de vzw. Neemt de armoede toe in ons land of zijn er steeds minder armen? Wat doet de overheid om de armoede tegen te gaan? Waarin verschilt de doorsneehulpverlener van de ervaringsdeskundigen

Als het gesprek niet op gang komt, vertel dan iets over jezelf: over je eigen ervaringen met het onderwerp. Zo kun je iemand over de streep trekken om zijn of haar ervaringen met jou te delen.

Blijft je gesprekspartner vaag, vraag dan naar voorbeelden. De lezer zal ingewikkelde kwesties zo ook beter verstaan.

Herhaal het laatste deel van een antwoord. De geïnterviewde heeft dan de neiging om voort te gaan op het laatste dat hij gezegd heeft.

Laat eens een stilte vallen. Geïnterviewden gaan zich dan ongemakkelijk voelen en zijn geneigd door te praten om die stiltes te vermijden.

Leg praktijksituaties voor. Die zijn voor geïnterviewden vaak een aanknopingspunt om hardop te denken.

Als je een kritische vraag hebt, stel die dan met een lachend gezicht. De geïnterviewde zal niet zo snel in de verdediging kruipen en vrijer antwoorden.

Toon je flexibel wanneer je gesprekspartner naast de kwestie antwoordt of een vraag ontwijkt. Je kunt dezelfde onbeantwoorde vraag later in het gesprek nog eens herhalen.

die de vzw De Link opleidt? Couvreur is iemand die de zaken op een rijtje kan zetten.

Daniël Trimbos laat ik eerder getuigen over zijn ervaringen. Ik stel hem persoonlijke vragen. Wat zijn uw achtergronden? Waarom bent u met de opleiding van ervaringsdeskundige begonnen? Wat was er moeilijk aan de opleiding? Wat maakt een kansarme in het dagelijkse leven door? Hoe staat hij tegenover de maatschappij? Trimbos is veel minder bezig met zijn verhaal helder te vertellen. Hij wil het vooral gezegd hebben, het ligt op zijn tong en het moet eruit.

Ik zorg er tijdens het interview voor dat beide geïnterviewden regelmatig aan bod komen. Zo blijven beide geïnterviewden in het gesprek en verslapt hun aandacht niet. Ik wil ook niemand de indruk geven dat zijn verhaal minder interessant zou zijn. Dat zou de kwaliteit van het interview trouwens ook niet ten goede komen.

Beide geïnterviewden zijn goede, vlotte praters, er hoeven geen interviewtrucs (zie kader) aan te pas te komen om ze los te laten komen.

NOTEREN OF OPNEMEN?

Gelukkig heb ik een taperecorder meegenomen. Meestal werk ik met een blocnote, maar bij een gesprek met twee geïnterviewden is het heel moeilijk om alles precies te noteren. Zeker als ze snel of door elkaar praten. Dan moet je zo intensief noteren, dat je niet meer actief aan het gesprek deelneemt. Je loopt dan het risico om niet op het goede moment de juiste vragen te stellen. Om het overzicht bij het interview te bewaren, vat ik een lange uitleg van een van de geïnterviewden soms samen. Als de gesprekspartner dan bevestigt, ben ik meteen zeker dat ik alles goed begrepen heb en dat ik geen foute conclusies trek.

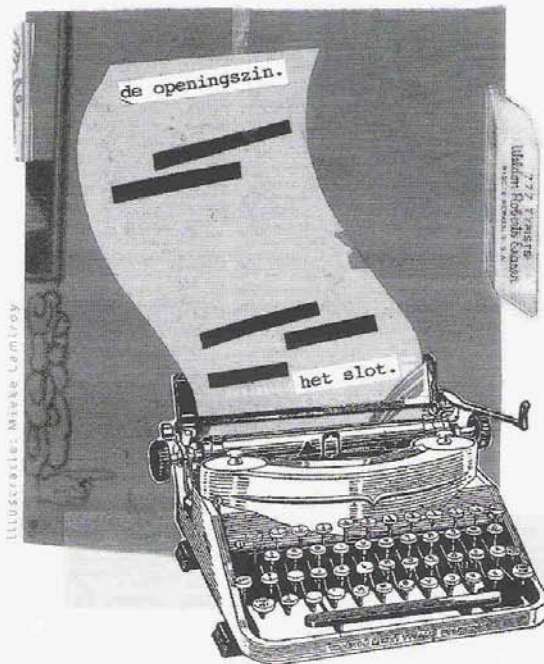
ONDERBREKEN?

Beide geïnterviewden weten heel goed waarover ze praten. Ze hebben over de gespreksthema's nagedacht en ze hebben er duidelijke standpunten over. Ik zie dan ook geen aanleiding hen te onderbreken, omdat ze mijn vragen niet goed zouden beantwoorden. Aan Luc Couvreur vraag ik wel enkele keren om een nadere toelichting, bijvoorbeeld op het moment dat hij het takenpakket van de opleiding tot ervaringsdeskundige doorneemt. Bij Trimbos voel ik nog minder de neiging hem te onderbreken. Zijn verhaal is soms heel emotioneel en gedreven. Hij put immers uit zijn persoonlijke levensgeschiedenis. Soms moet je dan iemand een beetje tegen zichzelf in bescherming nemen omdat hij te veel van zichzelf blootgeeft of niet beseft hoe anderen op zijn uitlatingen zullen reageren. Maar dat is bij Trimbos niet nodig, hij lijkt misschien wel een flapuit, maar hij verliest nooit de controle over zijn uitspraken.

AFSLUITEN

Aan het einde van het gesprek herhaal ik nog eens wat allemaal aan bod gekomen is. Ik vraag of een van beiden er nog iets aan toe te voegen heeft.

Soms gebeurt het dat ik een vraag die ik al eerder gesteld heb, nog eens stel. In dit geval was dat zo met de vraag waarom sommige mensen die een opleiding tot ervaringsdeskundige volgen halverwege afhaken. Trimbos vertelt iets over de motieven en formuleert zijn antwoord scherper en beter dan de eerste keer. In mijn verhaal gebruik ik dan eventueel alleen het tweede antwoord. Op dat moment worden ook nog even de puntjes op de i gezet. Namen van mensen en namen van organisaties worden

bijvoorbeeld gespeld. Couvreur geeft ten slotte ook de e-mailadressen waar vzw De Link bereikbaar is. We maken, op zijn verzoek, de afspraak dat de geïnterviewden het interview kunnen lezen voordat het gepubliceerd wordt. Het is tenslotte een gevoelige materie, armoede in België.

Tevreden over het interessante resultaat van het interview nemen we afscheid. Ik denk dat ook de geïnterviewden een goed gevoel aan het gesprek overhouden. Nu moet ik het interview gaan uitwerken.

UITWERKEN

Bij het uitwerken van de tape herken je meteen de passages die voor het interview minder interessant zijn. De gesprekspartner wijkt af van het hoofdthema, is te gedetailleerd, of zegt ongeveer hetzelfde in duidelijkere bewoordingen in een ander deel van het interview.

Als de tape uitgetypt is, zoek ik de grote lijn in het verhaal. In dit geval probeer ik de theoretische achtergronden af te wisselen met de praktijk van de ervaringsdeskundige. Daarna kijk ik naar de lengte. Komt die overeen met de afspraken die ik maakte met de redactie? Is het stuk te lang, dan moet er geschrapt worden. Herhaalt de geïnterviewde soms zichzelf? Zijn er sommige fragmenten nog te gedetailleerd?

Ten slotte kijk ik nog eens naar de algemene opbouw van de tekst. Ook belangrijk is de openingszin. Spreekt die de lezer onmiddellijk aan? Brengt hij de lezer meteen in het verhaal, of scheidt die zin juist verwarring? Even belangrijk is het slot. Dat moet nog even bij de lezer blijven hangen. De laatste indruk is tenslotte overheersend. Die blijft de lezer bij. Is die slotzin flauw of nietszeggend, dan doet dat afbreuk aan de zeggingskracht van het verhaal.

Inge Ghijs is journaliste bij De Standaard.